

GABRIEL TEMKIN: „DYSKUSJA O GOSPODARCE SOCJALISTYCZNEJ”,
PTE, Warszawa 2008

=====

Książka miała swoją dramatyczną historię, podobnie jak życie jej autora. Profesor Gabriel Temkin, nieżyjący już polski ekonomista, urodził się w 1921 roku w Łodzi, wojnę przeżył dzięki ucieczce do ZSRR, a w 1968 roku musiał opuścić Polskę. Jest wybitnym i bezkompromisowym badaczem i interpretatorem Karola Marksa poglądów na gospodarkę komunistyczną. Teksty Temkina na ten temat czyta się jak przestrożę przed próbą realizacji mrzonki, która miała zmienić ludzi i przebudować świat. Autor był nie tylko uczonym akademickim, ale również praktykiem – przez prawie 10 lat pracował jako doradca w urzędzie państwowym najwyższego szczebla. Dobrze rozumiał teorię gospodarki komunistycznej i znał realia zarządzania gospodarką, która zrodziła się jako konsekwencja zapatrzenia na komunistyczny ideał. Ta książka mogła w ogóle się nie ukazać. Co prawda jej dwa fragmenty Temkin opublikował wcześniej w formie oddzielnych artykułów, ale cały maszynopis zaginął. Po latach odnalazła go rodzina autora i dzięki Polskiemu Towarzystwu Ekonomicznemu rzecz ukazała się w całości. Można ją potraktować jako dokument epoki, jako przyczynek do biografii intelektualnej twórcy, a także jako kontynuację myśli zawartych w jego publikacjach wcześniejszych. Także jako wyraz pewnej, ponadjednostkowej postawy. Każda z tych perspektyw ukazuje końcowy fragment drogi prowadzącej od nadziei wiązanych z systemem pozbawionym rynku i towarów do gospodarki rynkowej z prywatną własnością. Temkin kwestionuje projekty pośrednie, dostrzega wady kapitalizmu, ale podkreśla, że są one znacznie mniejsze niż zawarte w propozycji alternatywnej. Gospodarka komunistyczna i jej pochodne nie mają naukowych podstaw, są utopiami. Przesłanie ideowe książki jest więc dramatyczne: musimy wybierać między czymś co nie jest dobre a czymś co jest jeszcze gorsze. Autor odrzuca utopię w imię rzeczywistości.

Paweł Kozłowski

Gabriel Temkin: „Dyskusja o gospodarce socjalistycznej”, Warszawa 2008